

Список використаних джерел

1. Погромська І. В., Ляшок Н. Ю. Зарубіжний досвід управління персоналом. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*. 2010. № 1. С. 185-189.
2. Ткаченко А. М. Зарубіжний досвід формування кадрового потенціалу. *Вісник економічної науки України*. 2015. № 1 (28). С. 141–146.
3. Кулик Я. О., Чен Н. О. Вітчизняний та закордонний досвід управління персоналом. *Вісник Черкаського університету*. 2015. № 1. С. 230-235.
4. Мороз М. М. Зарубіжний досвід управління персоналом. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 2. С. 23-27.
5. Базалійська Н. П. Світовий досвід управління трудовою діяльністю персоналу в країнах з розвинутою ринковою економікою. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 138-142.

Федоренко Д. В., здобувачка вищої освіти гр. КЮ-202

Науковий керівник - **Чічкань М. В.**, к. ю. н., доцент

Національний Університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

При дослідженні поняття «колабораціонізм» варто зазначити, що у будь-якому випадку, країни, території яких були (або перебувають) під окупацією, неодмінно стикаються з проблемою співпраці своїх громадян з окупантом, надання йому різнобічної допомоги, сприяння в його діяльності на окупованій території тощо. Історичні витоки зазначеного явища сягають глибокої давнини, незважаючи на те, що з позицій наукового опрацювання його почали активно вивчати лише після та в контексті Другої світової війни. Саме з цього часу починається наукове осмислення колабораціонізму, формулюється його поняття, визначаються ознаки та види, робляться спроби встановити межі юридичної відповідальності, спираючись на досвід сорокових років минулого століття.

Слід зазначити, що буквально цей термін використовувався у Франції та Бельгії після Першої світової війни для позначення співпраці місцевих жителів з німецькою окупаційною владою. Проте, згодом, а саме вже під час Другої світової війни термін «колабораціонізм» набув гострого політичного відтінку через те, що «колабораціонізм» став офіційною назвою співпраці Німеччини з урядом маршала Анрі Петена («вішинська Франція»). «Колабораціонізм» став синонімом добровільної співпраці громадян і урядів під час окупації країнами Осі («гітлерівська коаліція»), ідеологічної підтримки нацизму, зради власної держави та співучасті у військових злочинах нацистської Німеччини [1]. Нині даний термін зберігає емоційний відтінок з часів Другої світової війни, а сучасні історики використовують його з обережністю через політичний тягар.

24 лютого 2022 року відбулося повномасштабне російське на територію нашої держави, внаслідок чого в Україні було запроваджено воєнний стан. На тлі загальнодержавної боротьби із загарбником, нажаль, трапляються непоодинокі випадки «зради», яка в науці та законодавстві йменується як колаборація. Такі події мали безпосередній вплив на законодавчу діяльність у цій сфері, так 03.03.2022 року Кримінальний кодекс України був доповнений статтею 111-1, положеннями якої було встановлено кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність. Отже, дослідження міжнародно-правових аспектів відповідальності за колабораціонізм є особливо актуальним у наш час.

На думку Є. О. Письменського, в міжнародному праві за загальним правилом, колабораціонізм – це співпраця з ворогом. У більш вузькому розумінні це співпраця з окупантом на окупованій території. У світі існує проста формула: або співпраця з ворогом у будь-якій формі прирівнюється до зради, або «колабораціонізм» трактується у вузькому сенсі, інакше виникає колізія [2, с.12].

Зауважимо, на сьогодні основні міжнародні нормативно-правові акти, які стосуються колабораціонізму наступні:

- Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод;
- Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи, а саме: Резолюції 1096(1996) про заходи щодо подолання наслідків минулих комуністичних тоталітарних систем, та Резолюції 1481(2006) про необхідність міжнародного засудження злочинів тоталітарних комуністичних режимів. У Резолюції ПАРЄ 1096(1996) наведено посилання на «Керівні рекомендації з забезпечення відповідності законів про люстрацію та адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на принципі верховенства права» (далі – Керівні рекомендації);

- Женевська Конвенція 1929, 1949 року;

- Гаазька конвенція 1907 року.

Отже, міжнародні положення, які стосуються колабораціонізму були розроблені ще навіть до I світової війни. Це свідчить про те, що питання колабораціонізму було дійсно важливим для безпеки держав. Згадаймо приклад Мати Харі – нідерландської танцюристки, яка була колаборанткою і шпигункою.

Узгоджена європейська позиція, відображена в багатьох документах, є однозначною: держава може обмежувати певні права, щоб забезпечити власний захист. Таке обмеження має відбуватися на принципах, прийнятих європейським співтовариством. Разом з тим, перш за все, необхідно вказати на існування єдиної позиції щодо кримінальної відповідальності за колабораціонізм: злочинні діяння мають каратися в межах кримінального законодавства, що діяло на момент їх вчинення. При цьому, відмічаємо, що в правовій державі ретроспективне застосування кримінальних положень не допускається. У той же час покарання будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, які на момент вчинення ще не становили кримінального правопорушення відповідно до національного законодавства, можливе, якщо таке діяння визначено як злочин відповідно із загальними принципами права, визнаними цивілізованими націями.

Практика встановлення кримінальної відповідальності за «колабораціонізм» під час збройних конфліктів не нова. Після Другої світової війни країни Європи та СРСР почали використовувати склад «державна зрада» для розслідування злочинів «колабораціонізму». Було запроваджено масове переслідування жителів окупованих територій за «економічний» та «адміністративний» «колабораціонізм» [3]. На практиці такі покарання або не виконувались, або уряди швидко скасовували такі покарання, або вводили амністію, оскільки це призвело до створення нової дискримінованої категорії населення – засуджених за «колабораціонізм», глибокого розколу суспільства та дефіцит робочої сили для повоєнної відбудови країни.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що сьогодні, саме з позицій міжнародного права, загальновизнаним є тлумачення колабораціонізму як свідомої, добровільної та навмисної співпраці з ворогом в його інтересах і на шкоду своїй державі. На нашу думку, міжнародні правові акти свідчать, що проблема колабораціонізму існує дуже давно, однак незважаючи на наявність низки міжнародних стандартів, на сьогодні відсутня єдина уніфікована конвенція про протидію колабораціонізму. Важаємо, обґрунтованою потребою у прийнятті такої Конвенції.

Список використаних джерел

1. Покарання за колабораціонізм: які уроки світової історії варто врахувати Україні? 2021. URL: <https://zmina.info/columns/pokarannya-za-kolaboraczionizm-yaki-uroky-svitovoyi-istoriyi-vartovrahuvaty-ukrayini/> (дата звернення 10.06.2022)
2. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в Україні (кримінально-правові аспекти) : наук. нарис. Є.О. Письменський. Северодонецьк, 2020. 121 с.
3. Колабораціонізм у роки Другої світової війни. 2020. URL: <http://tomrda.gov.ua/news/kolaboracionizm-u-roki-drugoi-svitovoi-vijni/> (дата звернення 10.06.2022)